

PAULESCU

Despre styl

in

physiologie

(Extras din „Spitalul” No. 1-2. 1904)

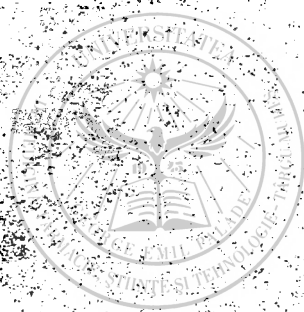

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „EMINESCU”

6, Bulevardul Elisabeta, 6

1904

440003780

Biblioteca UMFST

PAULESCU

994/o.t

Despre styl

in

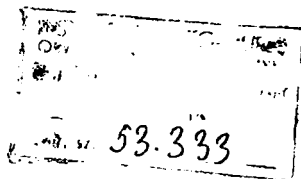
physiologie

(Extras din „Spitalul“ No. 1-2, 1904)

1.
B07

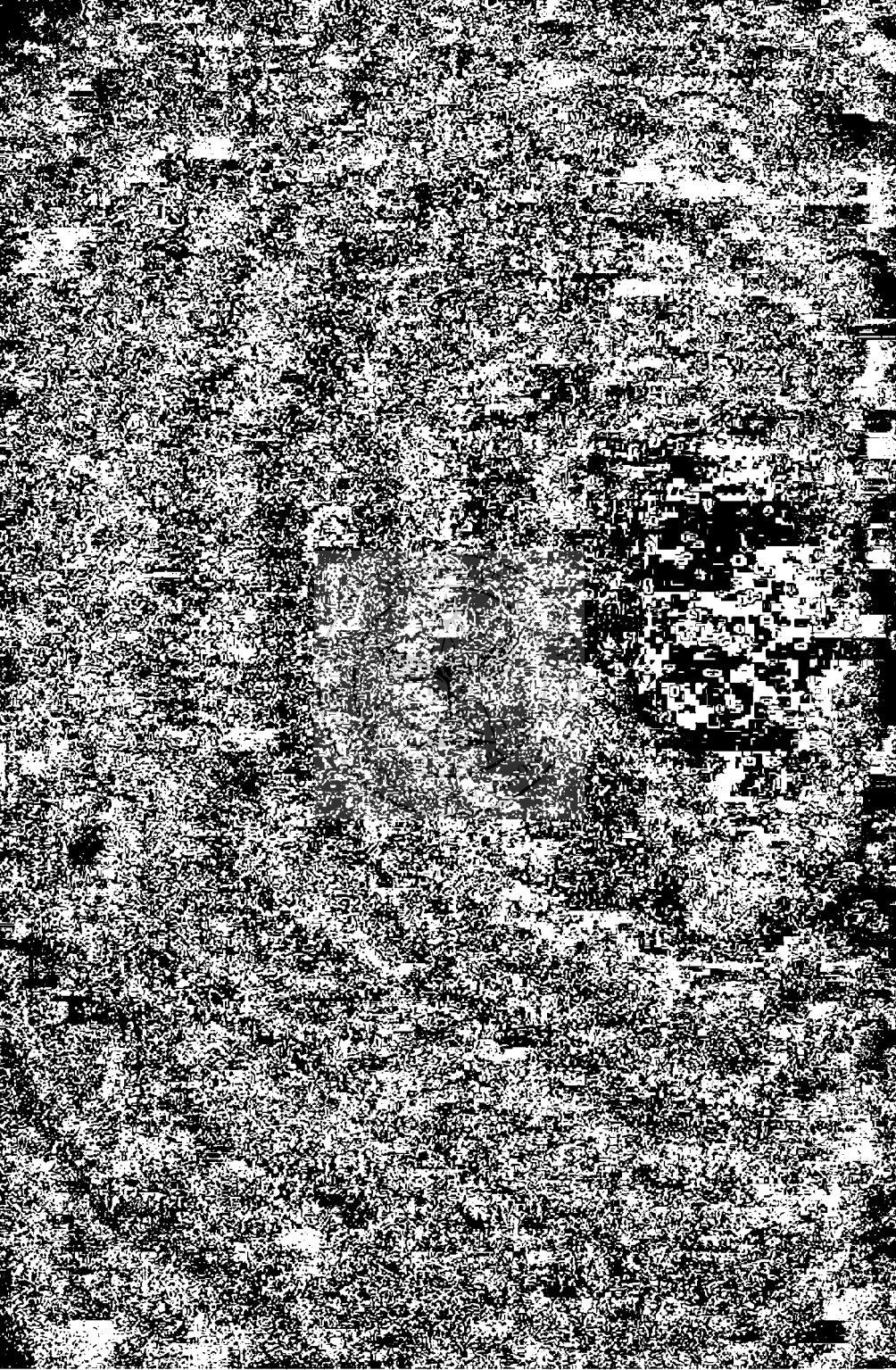
31 MAY 2004

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE «EMINESCU»

6, Bulevardul Elisabeta, 6

1904

DESPRE STYL IN PHYSIOLOGIE

Domnilor, ¹⁾

În lecțiile de deschidere făcute la începutul celor două ani școlari precedenți, am arătat cum *methoda experimentală* permite, celui ce 'i cunoșce regulele fundamentale, să ducă la bun sfârșit o cercetare fiziologică și chiar să pôtă appreția valôrea lucrărilor altora.

Călăudit de această methodă, physiologistul observă fenomenul vital și 'i descoperă cauzele eficiente și finale, grație raționamentului prin analogie; în urmă, el institue experiențe prin care stabileșce, în mod evident, realitatea acestor cauze.

Când cercetarea științifică, propriu disă, este terminată, sarcina physiologistului nu este îndeplinită. *El mai are încă să communique altora*,—verbal și mai ales *în scris*,— *resultatele acestei cercetări*.

'Mî propun să vă dau astă-dî câte-va *regule practice de styl*, indispensabile²⁾,—nu numai acelor dintre D-v cari vor întreprinde cercetări fiziologice, — dar tutulor, căci toți aveți să susțineți, în curând, o *thesă de doctorat*, pe care trebuie să știți să o scriți.

* * *

Stylul este arta d'a coordonna și d'a exprima ideile.

Regulele stylului se raportă: unele la *fond*, altele la *formă*.

1) Lecție de deschidere a cursului de physiologie, făcută la Facultatea de Medicină din Bucuresci, în ziua de 27 Octobre 1903.

2) Savanții moderni, affectând un dispreț profund, pentru orî-ce precept de scriere și exprimându'și ideile cu o negligență deplorabilă, probază că nu 'și dau séma de importanța *stylului* în știință.

I

Înainte d'a începe să scrie, fiziologistul trebuie să construiască *planul* memoriului său, adică : fără a pierde din vedere unitatea subiectului, — să'i dividă materia în părți corespunzătoare ideilor principale¹⁾, și să dispună aceste părți în o anumită ordine.

Scopul planului este d'a facilita comprehensiunea memoriului.

Un bun plan permite cititorului să îmbrățișeze, cu înlesnire, scrierea, în întregul ei, și să'și dea repede seama de importanța relativă a diferitelor ei părți.

Lipsa de plan, adică împrăștierea confusă a conținutului, întunecă scrierea și face ca cititorul, obosit, să se rătăcească, sau să trecă cu vederea părți esențiale, dar ne scosse, în desul, în relief.

Iată, ca exemplu, un plan general care poate conveni celor mai multe memorii de fiziologie și chiar de medicină :

1) Într'un prim capitol (intitulat : *Obiectul memoriului*), enumerați, pe scurt, scopul cercetării fiziologice ce ați întreprins.

La finele acestui capitol, puteți resuma, în câte-va cuvinte, planul de expunere ce ați adoptat.

2) În capitolul următor (intitulat : *Historic*), expuneți, în ordine cronologică, cercetările principalilor autori, cari au studiat, mai înainte, chestiunea. Indicând, ast-fel, starea științei, — adică : limitele cunoștințelor în momentul în care ați început lucrarea, — puneți în evidență partea nouă și originală a cercetărilor D-văstră.

Este bine ca să dați, acestui historic, un caracter *critic*, adică : să nu vă mărginiți a resuma, pur și simplu, scrierile predecessorilor și a înșira, unele după altele, rezultate, adese-ori contradictorii, — ci să arătați că le-ați examinat, cu deamăruntul, din punctul de vedere al metodei experimentale și că v'ați întrebat :

- dacă observația fenomenului este complectă și perfectă ?
- dacă raționamentele sunt conforme regulilor logice ?
- dacă s'a adus probe și contra probe satisfăcătoare ?
- dacă tehnica experiențelor este fără defecte ?

1) Un prea mare număr de secțiuni, basate pe idei accessorii, alterează caracterul de unitate al scrierei, o turbură și'i îngreunează înțelesul.

3) Al treilea capitol (intitulat: *Cercetări originale*), va cuprinde partea personală a lucrării D-voastră. Puteți subdivida acest capitol în mai multe paragraphe în modul următor:

a) În primul, expuneți *technica*, adică modul cum ați procedat și mediul în care v'ați servit pentru a observa fenomenul căruiu 'i căutați cauzele, precum și fenomenele care constituiesc proba și contra-proba concludsiunilor raționamentelor. Acésta demonstrație să fie *clară și completă*: nu hesitați a intra în detalii și scriți-o, ast-fel, ca cel ce o va citi, să pótă, fără greutate, realiza *întocmai*, observațiile și experiențele D-v., când ar vrea să le controleze.

b) În al doilea paragraph, *descriți* fenomenul căruiu 'i căutați cauzele. *Descrierea* jócă un rol mare în stylul științific: copiați natura ast-fel ca ființele și fenomenele să fie vădute, ca cu ochii, de cel ce v'e citeșce. Impingeți *analysa*, adică descompunerea caracterelor, până la ultima ei limită și, cu toate astea, nu uitați că numai prin izolarea, precisarea, punerea în relief a trăsurilor esențiale, veți ajunge a face o bună descriție, iar nu prin o acumulare de numeroșe detalieri. Cu alte vorbe, trebuie să presentați, — mai mult de cât o simplă photographie, — o imagină stereoscopică sau un bas-relief. Pentru acésta, evitați cuvintele cu semnificație generală și vagă și căutați termenii proprii care să represinte, în mod fidel și expressiv, ființa sau fenomenul observat.

c) În paragraphul următor, formulați în propoziții scurte și clare, — începând prin premise și finind prin conelușie, — *raționamentele prin analogie* care conduc la descoperirea cauzelor eficiente și finale ale fenomenului. Descriți, apoi, urmând regulele expuse mai sus, faptele experimentale care constituiesc proba și contra-proba concludsiilor raționamentelor.

(4) Într'un ultim capitol (intitulat: *Resumat*), expuneți, — scurt și lămurit, — rezultatul lucrării, ast-fel că cel ce n'are timpul să o studieze, în detaliu, să 'și pótă face o idee exactă și suficientă, despre întréga scriere, citind numai acest capitol.

5) După ce ați terminat redacția memoriului, căutați-l în *titlu* clar și precis, care să constituie o bună definiție a lucrării și, în acelaș timp, să fie cât se póte de scurt.

6) La sfârșitul memoriului, mai aveți, une-orî, să faceți o *bibliographie*, adică să enumerați, în ordinea chronologică, tóte publicațiile anterióre apărute asupra aceluiaș subject.

Bibliographia are drept scop d'a facilita lectorului cercetările, indicându-i cărțile și articolele ce trebuie să consulte, pentru a cunoșce, în mod complet, o cestiune.

Începeți prin a înscrie *numele și pronumele* autorului, ur-

mat de *titlul* memoriului, citat în întregime, în limba în care a fost scris, precum și traducția, între parentese. Puneți, apoi, *titlul cărții* sau al *publicației periodice* în care a apărut memoriul. În fine, indicați *anul, orașul, editorul, formatul, tomul, numărul paginilor* și chiar al figurilor.

Dacă n'ați citit înși-vă vre-o lucrare și o cunoșceți numai după o citație sau după o analiză, adăogați, între parentese: citat sau analizat de... în...

II

Să vorbim acum și despre *formă* adică despre modul cel mai potrivit d'a enuncia rezultatele unei cercetări fiziologice.

Este știut că *nu toți oamenii enunciază o aceeași cugetare în aceeași mod*:

unii, puțin la număr, o expun pe scurt, și expunerea lor este clară și precisă;

alții, și mai rari, o emit sub formă de lungi perioade limpede, elegante și armonioase;

majoritatea, însă, întrebunțază multe cuvinte și se exprimă în mod diffus, obscur și dissonant.

Physiologia cere o expunere clară, concisă și precisă¹⁾.

Expunerea amplă și majestuoasă, atât de apreciată în literatură, nu convine științei experimentale.

Expunerea diffusă și fără ordine este detestabilă; ea obosește pe cititor și 'i cauzază o zadarnică pierdere de timp.

A da cugetărilor o formă frumoasă și, în același timp, o expresiune clară, concisă și precisă este, de sigur, un talent în-născut²⁾.

Trebuie însă să știți că claritatea, concisiunea și precisiunea pot fi căpătate de ori-cine urmând câte-va regulile de styl care, dacă sunt incapabile d'al face să scrie bine, vor putea cel puțin să'l impiedice d'a scrie rău.

1) De când *limba latină*,—care prin concisiunea și prin limpiditatea ei, constituie limba ideală a științei, — a fost isgonită din știință, — pentru că era și limba oficială a unei confesiuni religioase,—savantii scriu, fie-care, în limba țării sale.

Limba română,—derivată din cea latină,—permite și ea expunerea clară, concisă și precisă, a unui subiect; ea întrușce deci toate condițiunile cerute de stylul științific.

Orthographia română nu posedă încă reguli bine definite. Personal, cu prefer orthographia etymologică, celei fonetice, pentru motive a căror enumerare nu ar fi aci la locul ei.

2) Acest talent este independent de erudițiune: nu toți oamenii de știință sunt scriitorii buni.

Când ați întocmit planul memoriului și când 'i ați distribuit materia în capitule, într'un cuvânt, când posedați bine subiectul, simțiți o impulsivă imperioasă d'a scri și atunci expresiunile proprii se presintă în mod natural.

Expuneți cugetările cu cât mai puține cuvinte; întrebuințați expresiuni care nu pot fi înlocuite prin altele mai simple și, în acelaș timp, mai limpede. După ce ați scris o phrasă, citiți-o și încercați d'a o enuncia mai pe scurt și mai clar, și n'o considerați ca definitivă, de cât atunci când nu este posibil d'a scote saũ d'a schimba un singur cuvânt, fără ca sensul ei să fie alterat. Stylul *concis* este cel mai expresiv.

Un styl *prolix* și *diffus* are inconvenientul d'a diminua claritatea unei scrieri și d'a obosi pe cititor care, neputând pricepe imediat sensul unei phrase este obligat să facă efortări de atenție și chiar să revină de mai multe ori, asupra ei, până să o înțellgă. Evitați deci, cu ori ce preț, *polylogia*.

Totuși, concisiunea nu trebuie împinsă până la exces, în detrimentul clarității.

Phrasele pot fi scurte sau lungi. Lăsați perioadele sonore ómenilor de littere și mulțumiți-vă cu phrase scurte, care sunt mult mai clare și nu cer nici o ostenelă pentru a fi înțelese ¹⁾, — claritatea, iar nu frumusețea, fiind calitatea de căpetenie a stylului științific.

De câte-ori, însă, vă este posibil, căutați să dați phraselor o factură armonioasă și, în tot cazul, înlăturați disonanțele.

Nimie nu strică armonia unei scrieri ca *repetițiile de cuvinte*, scăpate din vedere. În litteratură, un cuvânt repetat de două sau de mai multe ori, într'o pagină, constitue un defect considerabil.

În stylul științific, o repetiție *involuntară* este un indiciu de neglijență. Nu hosițați însă d'a repeta un cuvânt când, fără densus, înțellessul phrasei ar deveni penibil și obscur ²⁾; în aceste condiții, repetiția *voită*, clarificând expunerea, nu mai este un defect, ci o calitate.

O ultimă remarcare : separați ideile importante prin linii, albe sau prin „a linie“, care facilitează lectura scrierei.

Prima redacțiune nu póte fi definitivă.

Lăsați-o la o parte, timp de dece sau cincî-spre-dece zile. În urmă, citiți-o din nou cu atenție și veți remâne immărmuriți de mulțimea corecțiunilor și a remaniărilor ce veți fi nevoiți să faceți.

1) Inversiunile trebuiesc evitate : phrasele să începă cu subiectul, căruia să 'i urmeze verbul, apoi complimentul direct și, în fine, complimentul indirect

2) Este preferabil, de exemplu, un óri, să se repete substantivul, de cât să se întrebuințeze un *pronume*, care póte avea inconvenientul d'a obliga pe cititor să revină, asupra celor citite, pentru a 'și da séma la care anume substantiv el se raportă,

Cu un crayon, însemnați pasajele rău scrise sau obscure și adăogați ideile noi pe marginea albă a paginilor.

Citiți, în acest fel, manuscrisul, de mai multe ori; apoi copiați-l pe curat și nu 'l dați la imprimărie de cât după ce 'l ați recitit.

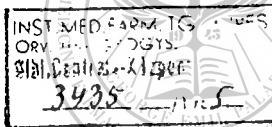
„Vingt fois sur le métier, remettez votre ouvrage,
„Polissez-le sans cesse et le repolissez” 3).

În acest mod aș proceda marii scriitor: *Buffon*,—om doștiință,—a recopiat de opt-spre-dece ori cartea sa: „*Epoques de la nature*”.

Dacă toți cei se scriu memorii științifice și ar da atâta osteneală, s'ar scri mai puțin; dar, în schimb, s'ar scri mai bine și scrierile ar fi durabile:

„Les ouvrages bien écrits seront les seuls qui passeront à la postérité” 4).

Paulescu.

3) *Boileau*.—*Art. poétique*. (Edit. Hachette, 1898, p. 16, v. 172, 173).

4) *Buffon*. — *Discours sur le Style*, prononcé, à l'Académie française, le 25 Aout, 1753 (Edit. Hachette, 1898, p. 25).

